Europeiska unionens officiella tidning

SV
C-serien

C/2025/769

11.2.2025

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Vattenpolitik: ökad egenmakt för ungdomar, kvinnor, urfolk och lokalsamhällen

(yttrande på eget initiativ)

(C/2025/769)

Föredragande: **Milena ANGELOVA**

Medföredragande: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Rådgivare	Ioannis N. GRIGORIADIS (till medföredraganden) Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (till föredraganden)
Beslut av plenarförsamlingen	18.1.2024
Rättslig grund	Artikel 52.2 i arbetsordningen
Ansvarig sektion	Yttre förbindelser
Antagande av sektionen	12.11.2024
Antagande vid plenarsessionen	4.12.2024
Plenarsession nr	592
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	189/2/6

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Detta dokument är en uppföljning av det yttrande om blå diplomati [1] som Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) redan utarbetat, och riktar särskilt in sig på ungdomar, kvinnor, urfolk och lokalsamhällen (inbegripet migranter och personer med funktionsnedsättning), eftersom dessa befolkningsgrupper hör till de mest sårbara för vattenstress. Å andra sidan har de även stora outnyttjade möjligheter att bidra till hållbar vattenförvaltning, göra vatten till ett instrument för fred och stabilitet och därmed bidra till den blå diplomatin.

1.2 EESK ser positivt på utnämningen av en kommissionsledamot med ansvar för miljö, vattenresiliens och en konkurrenskraftig cirkulär ekonomi. Med utgångspunkt i uppmaningen om ett globalt EU som utnyttjar partnerskapens alla möjligheter [2] uppmanar EESK EU att ägna vederbörlig uppmärksamhet åt dessa grupper i sina yttre förbindelser och internationella samarbete och föreslår ett ***program för fyrtornspartnerskap för att ta itu med hur dessa grupper ska få ökad egenmakt på ett integrerat sätt.*** En mer detaljerad redogörelse för detta återfinns i punkt 4.4 nedan.

1.3 Tillgång till rent vatten, utbildning, sysselsättning och delaktighet i beslutsfattandet är viktiga inslag på vägen till egenmakt. Bättre tillgång till vatten-, sanitets- och hygientjänster är avgörande, eftersom det frigör tid för utbildning och yrkesutbildning, skapar fler möjligheter att finna olika sorters sysselsättning och ökar förmågan att bidra till vattenförvaltning och vattenpolitik. Ny teknik i kombination med urfolkens kunskap – om den används och tillämpas på ett respektfullt sätt – och tillräcklig riktad finansiering är nödvändiga för att möjliggöra egenmakt, medan internationella konventioner om mänskliga rättigheter, arbete, korruptionsbekämpning och miljö tillhandahåller en rättslig ram på detta område. Informationskampanjer om vattenfrågor bidrar också till egenmakt.

[1] EUT C, C/2023/862, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.
[2] Ursula von der Leyens politiska riktlinjer, juli 2024.

1.4 För att öka egenmakten bland ungdomar behövs det positiva framtidsutsikter när det gäller utbildning och sysselsättning, från grundutbildning till yrkesutbildning och högre utbildning. Utöver vattenrelaterad kompetens bör ungdomar, i egenskap av nutida aktörer för förändring och framtida beslutsfattare, ges allmän medborgar- och entreprenörskompetens, så att de kan bidra till vattenförvaltning samt sysselsättning och beslutsfattande ([3]). I vissa samhällen, till exempel bland urfolk, har ungdomar anförtrotts en ledande ställning och lärdomar kan dras av deras erfarenheter.

1.5 Ordentliga vatten-, sanitets- och hygientjänster är grundläggande för kvinnors egenmakt, med tanke på att kvinnor och unga flickor i de flesta av de starkt vattenstressade områdena belastas med att hitta lösningar på bekostnad av sin utbildning och yrkesutbildning, sina utsikter i yrkeslivet och sin personliga utveckling. En annan viktig faktor är full jämställdhet inom utbildning, arbete, ledarskap och entreprenörskap. Vederbörlig uppmärksamhet måste tillägnas anständiga arbetsvillkor, däribland förebyggande av diskriminering och trakasserier. För att möjliggöra kvinnors företagande är det nödvändigt att ge lika tillgång till infrastruktur, mark och finansiering och att skapa korruptionsfria affärsvillkor. Kvinnor bör också uppmuntras att inneha ledande befattningar inom politik och näringsliv och i alla organisationer som bidrar till vattenförvaltning och blå diplomati, och stödjas i samband med detta.

1.6 Det behövs konkreta plattformar för en meningsfull dialog mellan urfolk och nationella eller lokala myndigheter, och urfolk måste involveras mer proaktivt och systematiskt i internationella samarbetsprocesser. Lokalsamhällena måste ges tillgång till infrastruktur, information, utbildning och yrkesutbildning, och lokala civilsamhällesorganisationer bör involveras i lokala beslutsprocesser för att främja urfolkens delaktighet och egenmakt ([4]).

1.7 Blå och digital teknik är avgörande för att förbättra vattenförvaltningen och tillgången till rent vatten och sanitet. Med tanke på att vatten- och energiförsörjning och digitala system är kritiska – och sammankopplade – samhällsfunktioner måste infrastrukturen utvecklas i sin helhet. Skydd av vattenkällor, bevarande av våtmarker ([5]), förebyggande och begränsning av föroreningar och biologiska föroreningar är avgörande för en hållbar vattenförvaltning. Många urfolk har fortfarande en stark etisk ram för vattenförvaltning och deras delaktighet är avgörande för att möta växande vattenutmaningar.

1.8 Meningsfulla partnerskap och finansiering är avgörande för utvecklingen av infrastruktur, utbildning och allmän kapacitetsuppbyggnad. Både EU-medel och nationella givarprogram spelar en viktig roll i detta sammanhang, och samordning är avgörande för att skapa synergier och utnyttja de tilldelade resurserna på bästa sätt. Det är viktigt att utbyta god praxis och skapa incitament som bidrar till att givarprogram fortsätter täcka vattensektorn, och även omfatta floder, sjöar och andra våtmarksekosystem, eftersom dessa är kritiska vattenresurser. Det är också nödvändigt att kartlägga och övervaka användningen av medel och att säkerställa att finansieringen är effektiv och bidrar till att öka utsatta gruppers egenmakt.

2. **Allmän bakgrund och tillämpningsområde**

2.1 Detta yttrande på eget initiativ är en uppföljning av EESK:s yttrande om blå diplomati ([6]) och bygger på dess centrala roll i EESK:s initiativ som uppmanar EU att fokusera på vatten som en allt knappare resurs med avgörande betydelse för den globala framtiden och att främja en blå giv för att öka vattenrelaterad säkerhet, resiliens och hållbarhet, både inom EU och globalt ([7]).

([3]) Till exempel europeiska medborgarinitiativet för ett vattensmart och resilient Europa: https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2024/000010_sv.
([4]) UWASNET i Uganda är ett bra exempel – https://uwasnet.org/.
([5]) Konventionen om våtmarker, som skapades 1971 och som 172 länder runt om i världen har anslutit sig till, bidrar också till att stärka utsatta gruppers egenmakt: https://www.ramsar.org/news/empowering-women-restoring-wetlands-go-hand-hand.
([6]) EUT C, C/2023/862, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.
([7]) EUT C, C/2024/878, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/878/oj.

2.2 Vatten är avgörande för människors liv och värdighet, och FN betraktar tillgång till vatten och sanitet som en grundläggande mänsklig rättighet. Att skydda floder, sjöar, våtmarker och akviferer ([8]) och säkerställa adekvata, tillgängliga och prismässigt överkomliga vatten-, sanitets- och hygientjänster är avgörande för folkhälsan och människans utveckling. Den globala vattenstressen, problemen och riskerna ökar dock på grund av ohållbar förvaltning av vattenresurserna, klimatkrisen och en kraftigt ökande befolkning till följd av höga födelsetal eller migration från andra länder. Mot bakgrund av denna utveckling har vatten blivit en avgörande strategisk tillgång.

2.3 Vattenpolitiken kan inte ses som ett fristående område eftersom vatten är ett ofrånkomligt inslag i livsmedels-, energi- och industriproduktionen och är ett område med kopplingar till hälso- och klimatfrågor, biologisk mångfald och andra miljörelaterade frågor. Dessutom har vattenfrågan tydliga genusrelaterade, generationsöverskridande och interkulturella aspekter. Vatten är livsviktigt: det finns inget liv utan vatten. Vattenfrågan är en oumbärlig del av alla mål för hållbar utveckling som anges i FN:s Agenda 2030. Vattenpolitiken bör därför inte bara betraktas som ett eget politikområde, utan också som en övergripande dimension som bör integreras i all politik, i enlighet med princip 1 i EESK:s förklaring om en blå giv för EU ([9]). Vi måste alla ta hänsyn till problemet innan vatten blir en sällsynt resurs.

2.4 Ungdomar, kvinnor, urfolk och lokalsamhällen (inklusive migranter och personer med funktionsnedsättning) är bland de mest sårbara för vattenstress, och drabbas ofta särskilt hårt i områden med hög vattenstress. Dessa grupper måste därför i högre grad beaktas i nya strategier, politiska instrument och internationella samarbeten på vattenområdet för att säkerställa en adekvat tillgång till rent vatten och vatten-, sanitets- och hygientjänster till överkomligt pris, hållbar vattenförvaltning, en hälsosam livsmiljö och därav följande social utveckling för alla. Å andra sidan har dessa grupper, på grundval av sina erfarenheter, sedvänjor och strategier för markförvaltning, en stor outnyttjad potential att bidra till hållbar vattenförvaltning samt förebyggande och lösning av vattenrelaterade konflikter. De kan fungera som viktiga aktörer och företrädare och bör erkännas på både beslutsfattande och operativ nivå.

2.5 Det finns områden med hög vattenstress inom EU:s gränser, men den globala vattenstressens utbredning och allvar, och de spänningar och konflikter som kan uppstå till följd av denna, kräver globala resonemang, åtgärder och lösningar som genomförs genom internationellt samarbete. Detta är särskilt viktigt när det gäller gränsöverskridande vattenförekomster och gemensamma vattenresurser, så att vatten kan bli ett fredsinstrument snarare än en anledning till konflikt.

2.6 Vattenrelaterade problem i omvärlden påverkar också i hög grad EU (direkt eller indirekt). EU bör därför föra en aktiv blå diplomati genom sina yttre förbindelser, till exempel genom internationella partnerskap och multilateralt samarbete inom FN, (bl.a. inom FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation, Världshälsoorganisationen, Unesco, Internationella arbetsbyrån, FN:s organisation för industriell utveckling och FN:s utvecklingsprogram).

2.7 Det krävs särskilda insatser för att ta itu med den allvarliga vattenbristen i stora delar av Afrika söder om Sahara, inte bara för att detta är en alarmerande situation som väl återspeglar de globala utmaningarna, utan även för att de problem som Afrika står inför förr eller senare kommer att påverka EU. Vattenbrist och relaterade konflikter kommer till exempel sannolikt att orsaka massiva migrationsströmmar från Afrika till EU, medan betydande migrationsströmmar även kan påverka områden i Afrika och Mellanöstern som redan är vattenstressade och skapa ännu större spänningar. Detta belyser komplexiteten i klimat- och vattenrelaterad migration, och föranleder proaktiva åtgärder på EU-nivå i god tid.

2.8 EESK understryker att vattenutmaningarna är övergripande, mångfacetterade och komplexa till sin natur. Torka är också ett växande problem i många regioner, bland annat i Mellanöstern, Centralasien och Latinamerika. Samtidigt innebär regnnederbördens ökande oregelbundenhet nya utmaningar. Många länder i Europa, Afrika, Asien och Latinamerika samt vissa östater drabbas ofta av översvämningar som på grund av sin omfattning förändrar människors liv. Det är ett avgörande offentligt ansvar att se till att de drabbade får tidiga varningar och är föremål för snabba hjälpinsatser, och att på bästa sätt utnyttja ny teknik för att rädda liv och hjälpa utsatta samhällen att överleva.

([8]) Konventionen om våtmarker är ett mellanstatligt fördrag som utgör ramen för bevarande och klok användning av alla våtmarker och deras resurser. Begreppet våtmarker omfattar här floder, sjöar, torvmarker, dammar, marskland och alla kustnära våtmarker. Se https://www.ramsar.org/.

([9]) https://www.eesc.europa.eu/sv/initiatives/eu-blue-deal.

2.9 Försämrad vattenkvalitet är ett allt större problem, eftersom det hotar försörjningsmöjligheterna för lokalsamhällen i många områden. Bland annat på grund av bristande kunskap och infrastruktur forslar gränsöverskridande vattenförekomster, floder, sjöar och akviferer ofta föroreningar från och till länder eller regioner, vilket inte bara påverkar många människors levnadsvillkor utan också orsakar spänningar mellan länder.

3. **Att erkänna att ungdomar, kvinnor, urfolk och lokalsamhällen (däribland migranter och personer med funktionsnedsättning) har både behov och potential**

3.1 ***Viktiga inslag och möjliggörande faktorer för egenmakt***

3.1.1 För att skydda sårbara grupper, förbättra deras levnadsvillkor i områden med vattenstress och ytterligare frigöra deras potential att agera och göra skillnad kan liknande medel användas för alla de olika grupperna. De viktigaste inslagen är tillgång till rent vatten och sanitet, åtgärder för att höja medvetenheten, utbildning och yrkesutbildning som främjar sysselsättning, säkra platser för kunskapsutbyte och deltagande i beslutsfattandet. Allt detta möjliggörs och stöds av ny teknik, tillräcklig finansiering och lämpliga regler.

3.1.2 Ordentlig tillgång till vatten-, sanitets- och hygientjänster ger fler möjligheter till ett bättre liv genom att förhindra dålig hygien och förorening av vattenkällor och genom att förbättra tillgången till rent dricksvatten. Detta gäller särskilt kvinnor och unga flickor, eftersom de enligt traditioner och sociala normer ofta tilldelas ansvaret för att hitta lösningar på vattenrelaterade problem. I många vattenstressade områden arbetar dessutom en stor andel kvinnor och ungdomar i jordbrukssektorn i områden där det råder vattenbrist.

3.1.3 Utbildning och kompetensutveckling är andra viktiga inslag när det gäller att skapa egenmakt. Ordentlig tillgång till vatten frigör tid för utbildning, som i sin tur ökar förmågan att bidra till hållbar vattenförvaltning och ledarskap och skapar fler möjligheter att finna olika sorters sysselsättning. Det måste finnas en bred tillgång till varierade utbildningsmöjligheter för att tillgodose behovet av vattenrelaterade färdigheter, från grundläggande färdigheter till yrkeskompetens på hög nivå, beroende på omständigheter och ambitioner. Detta skulle även säkerställa EU-ledarskap i vatteneffektiv teknik. Utöver de formella utbildningsmöjligheterna bör förebildsbeteende uppmuntras, nätverk för kollegialt utbyte stärkas och satsningar göras på fördjupat lärande under handledning, genom att man möjliggör överföring och utbyte av kunskap och erfarenheter.

3.1.4 Sårbara grupper bör dock inte bara betraktas som föremål för utbildningsinsatser. Dessa grupper besitter särskilda färdigheter, kunskaper och erfarenheter som kan bidra till att förbättra vattenförvaltningen och beslutsfattandet om vatten. Därför är det viktigt att de är delaktiga i beslutsfattandet samt planeringen, genomförandet och utvärderingen av politiken. I detta syfte måste strukturerna för beslutsfattande vara utformade för att möjliggöra verklig och effektiv interaktion och delaktighet och låta olika röster komma till tals, i stället för att endast förmedla information uppifrån och ned eller handla om ensidiga samråd nedifrån och upp.

3.1.5 Hittills har dessa gruppers deltagande i vattendiplomati huvudsakligen skett genom förbindelser mellan aktörer i det civila samhället. Det är viktigt att ytterligare stärka denna typ av blå spår-två-diplomati ([10]), men även att koppla samman lokala röster med den spår-ett-diplomati ([11]) som utövas på regeringsnivå. Detta kan leda till att sårbara grupper faktiskt hörs, att deras intressen beaktas och att deras potential utnyttjas.

3.1.6 Ny teknik ger nya impulser som både kan förbättra vattenförvaltningen och stärka sårbara gruppers egenmakt. Innovativ blå teknik erbjuder nya sätt att utveckla vattenförsörjningen, förebygga vattenbrist och föroreningar och förbereda sig för vattenrelaterade risker, däribland extrema väderförhållanden orsakade av klimatförändringar. Digital teknik är en viktig del av dessa lösningar, och kan även föra med sig en mer inkluderande syn på utbildning, kommunikation och deltagande. Eftersom

([10]) Spår-två-diplomati avser hur icke-statliga aktörer använder konfliktlösningstaktik (såsom workshoppar och samtal) för att minska ”den ilska, spänning eller rädsla som råder” mellan olika sidor i en konflikt. Inom ramen för dessa ”icke-statliga, informella och inofficiella förbindelser” anordnas workshoppar och samtal för att förbättra kommunikationen och förståelsen mellan olika grupper.

([11]) Spår-ett-diplomati betraktas i allmänhet som det främsta utrikespolitiska fredsskapande verktyget på nationell nivå. Den bedrivs av diplomater, högt uppsatta regeringstjänstemän och statschefer, och syftar till att påverka politiska maktstrukturer.

elektrifiering är ett grundläggande krav för bland annat vattendistribution och digital anslutning måste vatten-, energi- och IT-infrastruktur utvecklas tillsammans för att skapa ett vattensmart samhälle ([12]). Informationskampanjer för hållbar vattenanvändning, skydd av vattenkällor och utveckling av vattensmarta modeller kan ytterligare underlätta integrerade vattenlösningar.

3.1.7 Meningsfulla partnerskap och finansiering är avgörande för utvecklingen av vattenrelaterad infrastruktur, utbildning, yrkesutbildning och generell kapacitetsuppbyggnad. Tillgång till finansiering är också en förutsättning för entreprenörskap och företagsutveckling. Utöver EU-medel spelar nationella myndigheter och medel för internationellt utvecklingssamarbete en viktig roll i detta sammanhang. Nära samordning skapar synergieffekter och bidrar till bättre resultat. Det är mycket viktigt att utbyta god praxis och uppmuntra nationella givarprogram för att bättre svara mot lokala behov. Det är också nödvändigt att kartlägga och övervaka användningen av medel och säkerställa att finansieringen är effektiv och ökar sårbara gruppers egenmakt, bland annat genom vattenförsörjning, utbildning och åtgärder för att öka medvetenheten om vattenfrågor såsom behovet av sanitet och förebyggande av föroreningar.

3.1.8 Internationella konventioner om mänskliga rättigheter, arbete, korruptionsbekämpning och miljö utgör den rättsliga ramen för att skydda och stärka utsatta och underrepresenterade grupper när det gäller vattenfrågor. Fler insatser måste inriktas på genomförandet av dessa regler i alla länder och projekt. Det är också viktigt att öka medvetenheten om vattenrelaterade rättigheter och möjligheter inom utsatta grupper, samtidigt som fördomsfulla stereotyper och propaganda motarbetas.

3.2 *Att frigöra ungdomarnas potential*

3.2.1 Av världens befolkning, dvs. åtta miljarder människor i dagsläget, är omkring 1,8 miljarder i åldern 10–24 år, och denna åldersgrupp blir allt större ([13]). En övervägande del av alla människor i denna åldersgrupp bor i länder med tillväxtekonomier, där den utgör en stor del av befolkningen. Därför är ungdomar en mycket viktig målgrupp för vattenpolitiken och bör även vara delaktiga i den. För att förbättra ungdomarnas utsikter krävs en rad olika åtgärder. Ett exempel är initiativet för att hjälpa Ugandas ungdomar att höja sina standarder för utbildning och yrkesutbildning, och få tillgång till mat och vatten. Detta initiativ syftar till att lägga grunden till en ny generation som inspireras av tro, hopp och kärlek för att förändra det samhälle de lever i ([14]).

3.2.2 Folkökning innebär ett ökat tryck på vattenresurser, och därför måste både befintliga och framtida risker för vattenkällor identifieras. Därför måste även kunskaperna, förståelsen och färdigheterna när det gäller tillgång till och skydd av vattenkällor förbättras. Detta belyser också hur viktigt det är att utveckla en hållbar vattenförvaltning. Ungdomar förväntar sig anständiga levnadsvillkor och goda framtidsutsikter när det gäller yrkesval och arbetstillfällen, men de är också villiga att bidra till en positiv utveckling och större resiliens i sina samhällen och länder. De är ofta aktörer för förändring och ekonomiska, sociala och miljömässiga framsteg.

3.2.3 När det gäller beslutsfattande har ungdomar, om de ges tillfälle, potential att utmana befintliga strukturer och förfaranden och komma med nya idéer. De kan också bidra till att föreslå innovativa lösningar för vatten-, sanitets- och hygientjänster samt vattenförvaltning. Dessutom har de förmågan och viljan att nätverka över gränserna och på så sätt stärka det internationella samarbetet.

3.2.4 Det finns dock flera hinder för att ungdomar aktivt ska delta i vattenrelaterad verksamhet och styrning, bland annat följande:

— Icke-inkluderande och icke-representativa strukturer – ungdomar utesluts ofta från beslutsprocesserna, och när de inkluderas ignoreras ofta deras åsikter.

— Kunskaps- och kompetenshinder – vattenfrågor kräver ofta särskild kunskap och teknisk expertis.

— Språkbarriärer i det internationella samarbetet.

— Begränsade möjligheter till kapacitetsuppbyggnad.

— Fragmentering av ungdomsinitiativ och ungdomsrörelser.

([12]) EUT C, C/2024/878, 6.2.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:52023IE1894.
([13]) ”10 things you didn’t know about the world’s population” (un.org), kansliet för generalsekreterarens sändebud för ungdomsfrågor.
([14]) https://fieldsoflife.org/why-east-africa/.

3.2.5 För att övervinna dessa och andra hinder måste ungdomar ges tillgång till utbildningsmöjligheter från en mycket tidig ålder. Detta kräver tillräckliga resurser i form av lärare som är verksamma i mindre orter och tillgång till distansundervisning. Det kräver också att ungdomar, i synnerhet kvinnor och unga flickor, ges tillgång till yrkesutbildning och högre utbildning. Tonvikten bör ligga på utbildningsprogram som särskilt riktar sig till ungdomar och vars läroplaner omfattar hållbar vattenförvaltning och diplomati, så att nästa generation är medveten om nuvarande och framtida vattenutmaningar och väl förberedd för att ta itu med dem. För att garantera ett bredare genomslag bör man, med hjälp av digitala verktyg och plattformar, öka ungdomars deltagande i avlägsna bergsområden, öar och övriga missgynnade områden och ge dem tillgång till utbildning och forum för politiskt beslutsfattande.

3.2.6 Utöver vattenrelaterade kompetenser bör ungdomar ges allmänna medborgarfärdigheter för att få större möjlighet att påverka och delta effektivt i vattenförvaltningen och beslutsfattandet om vatten. Medborgarutbildning är också nödvändigt för att förbereda oss inför framtiden och hjälpa ungdomar att delta i dagens offentliga beslutsfattande med tanke på att de är morgondagens ledare ([15]). De bör också ges färdigheter i entreprenörskap och uppmuntras att starta företag samt stödjas i samband med detta, och på så sätt bidra till sysselsättningen.

3.3 *Större egenmakt åt kvinnor*

3.3.1 Runt om i världen är det främst kvinnor och flickor som påverkas av vattenstress ([16]), eftersom de traditionellt sett har det största ansvaret för att hämta vatten. Här är några siffror:

— Kvinnor står för 72 % av hushållens dagliga vattenförsörjning ([17]), vilket innebär att kvinnor runt om i världen tillbringar totalt 200 miljoner timmar varje dag med att hämta vatten ([18]).

— Den genomsnittliga vattenbelastningen uppgår till 30 kg vatten. Denna last transporteras varje dag – ofta uppdelad på flera turer till och från en vattenkälla ([19]).

— Det är dubbelt så sannolikt att unga flickor (under 15 år) får ta ansvaret för hushållets vattenförsörjning än pojkar, vilket utsätter unga flickor för risken för överfall och hindrar dem från att fullgöra sin skolgång och skaffa sig värdefulla färdigheter ([20]).

— Kvinnor som tvingas gå många kilometer till isolerade och osäkra platser och sedan vänta i långa köer för att hämta vatten blir lätt offer för trakasserier.

3.3.2 Det finns vetenskapliga belägg för att kvinnor med bättre tillgång till vatten-, sanitets- och hygientjänster har större kontroll över sina liv på det personliga planet, i hushållet och i samhället, och på så sätt kan bidra till ett bättre samhälle genom att

— ha möjlighet att bevattna och odla grödor och tillhandahålla mer mat till sig själva och sina familjer,

— befrias från den tidskrävande och mödosamma skyldigheten att hämta vatten, vilket gör det möjligt för kvinnor att delta i annan verksamhet såsom utbildning, yrkesutbildning, företagande, arbete, kultur, personlig utveckling och ledarskap, vilket i sin tur ökar kvinnornas möjligheter att höja sin inkomst,

— förbättra sin reproduktiva hälsa och sina förutsättningar för bättre barnomsorg,

— bidra till en högre BNP.

([15]) Ett utmärkt exempel är Medelhavsunionens strategi för vatten och ungdomars engagemang. I enlighet med de grundläggande principerna om att öka ungdomarnas egenmakt när det gäller hållbar vattenförvaltning erbjuder denna strategi en användbar ram för att öka ungdomars deltagande i vattenrelaterade styrnings- och beslutsprocesser. I denna strategi betonas behovet av skräddarsydda kapacitetsuppbyggnadsinitiativ och ungdomsledda projekt. Dessa är avgörande för att främja innovation och se till att ungdomar inte bara deltar i vattensektorn utan också tar ledningen. I strategin förespråkas att ungdomars synpunkter beaktas på både lokal och internationell nivå.

([16]) EUT C 349, 29.9.2023, s. 60.

([17]) UN Women.

([18]) ”Collecting water is often a colossal waste of time for women and girls”, UNICEF.

([19]) FAO.

([20]) UNICEF.

3.3.3 För att befria kvinnor och flickor i vattenstressade områden från att endast ägna sig åt att tillgodose sina familjers grundläggande behov, och för att säkerställa bättre skydd av vattenkällor, är det av grundläggande betydelse att utveckla mer avancerade vatten- och avloppssystem.

3.3.4 Tillgång till utbildning och breda möjligheter till lärande utgör en annan pelare när det gäller kvinnors ökade egenmakt i vattenfrågor. Vederbörlig uppmärksamhet måste också ägnas åt diversifierade arbetsmöjligheter och anständiga arbetsvillkor för kvinnor, vilket även innebär förebyggande av diskriminering, trakasserier och alla former av övergrepp. Dessutom bör kvinnor ges fullständiga möjligheter till entreprenörskap. Utöver utbildning kräver detta att de enligt lagen har rätt att få tillgång till infrastruktur, mark, naturresurser och finansiering. Mikrofinansiering kan vara ett värdefullt verktyg i detta avseende.

3.3.5 Lika möjligheter till utbildning, yrkesutbildning, arbete och entreprenörskap bidrar till bättre jämställdhet i allmänhet, vilket ofta är en utmaning, eftersom det rör sig om kulturella aspekter och uppfattningar inom vissa grupper. Det är därför mycket viktigt att öka medvetenheten om fördelarna med jämställdhet och identifiera strukturella hinder för den.

3.3.6 Jämställdhet är en människorättsfråga, men den är även avgörande när det gäller att frigöra folkgruppers fulla potential för att främja ekonomiska, sociala och miljömässiga framsteg. Eftersom kvinnor ofta ansvarar för att se till att den dagliga verksamheten fungerar smidigt och att olika behov och resurser är förenliga med varandra, har de goda förutsättningar att utveckla hållbar vattenförvaltning och blå diplomati samt att se till att ett bredare spektrum av värden beaktas i beslut som påverkar vattenförsörjningen. Detta gäller både praktisk vattenförvaltning och beslutsfattande och diplomati på politisk nivå ([21]). Kvinnor bör därför uppmuntras att göra karriär på detta område och ges stöd i samband med detta.

3.3.7 Kvinnor bör ges tillträde till ledande befattningar och uppmuntras att förvärva tekniska och juridiska sakkunskaper och ledarskapsfärdigheter för att frigöra sin potential inom politik, näringsliv, den tredje sektorn och alla andra organisationer som bidrar till hållbar vattenförvaltning och blå diplomati. Därför bör mentorskapsprogram i vattenförvaltning som riktar sig särskilt till kvinnor inrättas för att främja kvinnors möjligheter till ledarskap och kvinnors deltagande i beslutsprocesser på alla nivåer. Dessutom är det viktigt att öka kvinnors självförtroende och stödja deras möjligheter till karriärutveckling, bland annat genom nätverksarbete på alla nivåer, från lokal till internationell nivå. Exempel på detta är nätverket Women in Water Diplomacy i Nilområdet och nätverket Women in Water Management i Centralasien och Afghanistan. Dessa nätverk är praktikgemenskaper. Det övergripande målet för Women in Water Diplomacy är att öka kvinnors egenmakt och ledarskap i beslutsfattandet på hög nivå i gränsöverskridande avrinningsområden.

3.4 *Deltagande av urfolk och lokalsamhällen (inklusive migranter och personer med funktionsnedsättning)*

3.4.1 Urfolken utgör 5 % av världens befolkning och bebor, äger eller förvaltar cirka 20–25 % av jordens landyta ([22]). Dessa områden omfattar många kritiska vattenkällor såsom vattentorn, våtmarker och vattendrag som urfolken förvaltat i årtusenden, utan att detta alltid erkänns av dem som dragit nytta av deras insatser. De är ofta bland de först drabbade av vattenrelaterade problem eftersom de i mångt och mycket är beroende av naturresurser och ekosystem. De är särskilt sårbara för hur vattenrisker påverkar livsmedelstryggheten, till exempel deras effekter på fiske, jakt och betesmöjligheter för djurbesättningar. Dessa problem hänger ofta samman med torka eller översvämningar, medan jaktmöjligheterna i Arktis begränsas av den klimatrelaterade issmältningen, som gör det omöjligt att ta sig fram på is.

([21]) Två konkreta exempel: 1) den jämförande studien ”Empowering Women in Water Diplomacy in the Middle East and North Africa (MENA)”, genomförd av Geneva Water Hub och GWP-Med; studien belyser den avgörande roll som kvinnor spelar i vattendiplomatin i Mellanöstern och Nordafrika, ger värdefulla insikter om utmaningarna och möjligheterna för att öka kvinnors egenmakt på detta område och lägger tonvikten på behovet av riktade insatser för att stödja kvinnligt ledarskap i vattenförvaltning och vattendiplomati; 2) arbetsprogrammet Gender and wetlands, The Convention on Wetlands (ramsar.org).

([22]) https://siwi.org/publications/indigenous-people-water-and-climate-change/.

3.4.2 Kvinnor från urfolk stöter ofta på ytterligare problem på grund av sitt etniska ursprung, sitt kön eller sin urfolkstillhörighet. Detta tar sig uttryck i trakasserier, våld, diskriminering på arbetsplatsen och brist på politiska och juridiska rättigheter, bland annat i fråga om markägande och tillgång till naturresurser ([23]). Trots detta är kvinnor från urfolk i många samhällen de som bevarar kunskaperna om vattenförsörjning, och det är avgörande att de inkluderas på ett meningsfullt sätt.

3.4.3 Personer från urfolk har vanligtvis ett långvarigt, djupgående förhållande till vatten, mark och våtmarker och en unik kunskap om hur dessa resurser kan bevaras, skyddas och användas på ett hållbart sätt, som ofta hänger ihop med deras egna skyldigheter att skydda marken som en del av deras förhållande till sina geografiska områden. Ett exempel är de peruanska Anderna där urfolk planterar ett stort antal fröplantor av det snabbväxande och tåliga queuña-trädet på de branta bergssluttningarna för att förhindra erosion och lagra och filtrera det vatten som nedströms bildar vattenkällor och våtmarker ([24]). Urfolkens kunskaper, som har traderats i generationer, ofta genom muntliga traditioner, bör betraktas som en inspirationskälla, utforskas och användas i meningsfulla partnerskap i många sammanhang, bland annat inom vattendiplomati.

3.4.4 Å andra sidan är det viktigt att stärka skyddet av urfolkens och lokalsamhällens immateriella rättigheter när det gäller traditionella kunskaper och yttringar. Detta gäller uppfinningar med grundval i traditionella kunskaper, kulturyttringar, produktdesign, recept samt geografiskt ursprung för varor och tjänster ([25]).

3.4.5 Trots den senaste tidens framsteg finns det, när det gäller praxis kring vatten, ett uppenbart behov av proaktiva plattformar för ett meningsfullt utbyte mellan urfolk och nationella och lokala myndigheter, och även med det internationella samfundet. En verklig dialog som bygger på gemensamma intressen och överenskommelser är avgörande för att bygga upp långsiktiga förbindelser, större förtroende och ömsesidig respekt mellan regeringar och urfolk, däribland kvinnor och ungdomar. Beslut på internationell nivå beaktar många gånger inte urfolkens perspektiv, kunskap eller lösningar. Att systematiskt involvera urfolk i det internationella samarbetet är därför också nödvändigt för att se till att deras mänskliga rättigheter respekteras och att dessa gruppers potential utnyttjas fullt ut.

3.4.6 I alla områden måste lokalsamhällen ges tillgång till infrastruktur, information och utbildning. De praktiska lösningarna bör dock ta vederbörlig hänsyn till lokala förhållanden och den lokala utvecklingsnivån, eftersom människors behov och möjligheter varierar kraftigt beroende på om de bor i bergsområden, på öar, i små isolerade byar utan ordentlig tillgång till vatten eller i mer utvecklade områden. Varje sammanhang kräver noga anpassade lösningar. Med tanke på att det civila samhällets organisationer på lokal nivå ofta spelar en viktig roll i vattenrelaterade frågor och när det gäller att hjälpa utsatta grupper bör sådana organisationer delta i lokala beslutsprocesser.

4. **Partnerskapsmöjligheter för EU**

4.1 Genom sina yttre förbindelser och internationella partnerskap spelar EU en central roll när det gäller att ta itu med den globala vattenstressen. Detta kompletteras av nationella givarprogram. På grundval av sin avancerade rättsliga ram, tekniska kapacitet och viktiga roll som givare på detta område kan EU i stor utsträckning bidra till hållbar förvaltning av vattenresurser, tillgång till vatten och sanitet, utbildning samt styrning och konfliktlösning i vattenrelaterade frågor. I detta sammanhang kan EU också dra nytta av sina erfarenheter när det gäller att främja jämställdhet och delaktighetsbaserat beslutsfattande, däribland ungdomars delaktighet, och ge vägledning i dessa frågor. Verktyg för mikrofinansiering till förmån för berörda grupper skulle kunna vara av stor betydelse i detta avseende.

4.2 På grund av sina särskilda demografiska, geografiska och politiska förhållanden har Afrika söder om Sahara blivit centralt i den blå diplomatin. Afrikas destabilisering på grund av vattenstress kommer sannolikt att få allt större återverkningar i Nordafrika, Mellanöstern och EU och leda till livsmedels- och migrationskriser. Därför måste EU inta en proaktiv hållning i frågan. Victoriasjön och Tchadsjön samt Nilens, Nigerflodens och Kongoflodens avrinningsområden är särskilt utsatta för vattenstress och kräver omedelbara insatser för att skydda miljön och förebygga klimat- och vattenkatastrofer som kan utlösa nya konflikter och migrationsvågor till Europa.

([23]) ”Indigenous women’s realities: Insights from the Indigenous Navigator”, IWGIA och ILO, 2020.
([24]) https://library.panos.co.uk/features/stories/seeds-of-water.html#0_00337302.
([25]) https://www.wipo.int/sme/en/traditional-knowledge.html.

4.3 Inom ramen för Global Gateway ([26]) och EU:s strategi för ekonomisk säkerhet ([27]) är Afrika en viktig partner till EU. Med tanke på att andra globala stormakter, i synnerhet Kina och Indien, aktivt etablerar sig i Afrika är samarbetet mellan EU och Afrika tveklöst av yttersta vikt för EU:s ekonomiska och geopolitiska säkerhet och strategiska roll i världen. Det är därför ofrånkomligt att EU utvecklar en övergripande strategi för Afrika, inom vilken blå diplomati kommer att vara en oumbärlig del.

4.4 Mot bakgrund av utmaningarna i områden med vattenstress, särskilt i Afrika söder om Sahara, och de risker och möjligheter som dessa medför för EU, rekommenderar EESK att det inrättas **ett program för fyrtornspartnerskap** som på ett integrerat sätt omfattar de olika faktorer som gynnar ökad egenmakt i minst ett berört område i Afrika. EESK föreslår att följande åtgärder ska ingå i programmet:

4.4.1 Att samarbeta och stödja utvecklingen av **infrastruktur** för vatten och avlopp och tillhörande tjänster för att förbättra tillgången till vatten-, sanitets- och hygientjänster, med särskild tonvikt på hållbarhet, miljökonsekvenser och insatser för återställande av miljön.

4.4.2 Att stödja lokal utbildning och yrkesutbildning med avseende på kapacitetsuppbyggnad, underlätta studentutbyten med EU och främja möjligheter inom EU:s talangreserv – samtidigt som man undviker kompetensflykt och uppmuntrar cirkulär migration ([28]) – för att förbättra de **färdigheter och kunskaper** som behövs för hållbar vattenförvaltning och blå diplomati. Särskilda insatser bör inriktas på flickors och kvinnors utbildning.

4.4.3 Att samarbeta när det gäller **blå teknik**, parallellt med nödvändig elteknik, för att förbättra tillgången till vatten-, sanitets- och hygientjänster, vatteneffektiviteten och föroreningsbekämpningen samt säkra tillgången till rent vatten. Man bör ta vederbörlig hänsyn till lokala förhållanden när man gör tekniska val.

4.4.4 Att förbättra förutsättningarna och kapaciteten att skapa lokala företag i syfte att främja **entreprenörskap** och sysselsättning. Särskilt stöd bör riktas till unga och kvinnliga företagare.

4.4.5 Att främja genomförandet av internationella arbetskonventioner för att säkerställa anständiga **arbetsvillkor**. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att garantera icke-diskriminering på grundval av kön eller etniskt ursprung samt åt respekten för de mänskliga rättigheterna.

4.4.6 Att inrätta samarbeten med lokala beslutsfattare och olika grupper för att stärka **delaktighetsbaserat beslutsfattande och blå diplomati**. Denna multilaterala samverkan mellan intressenter bör syfta till att ge ungdomar, kvinnor och urfolk större egenmakt när det gäller att förebygga och lösa vattenrelaterade problem och konflikter.

4.4.7 Att samarbeta för att utveckla digital infrastruktur och anslutning i syfte att utnyttja de möjligheter som **digitaliseringen** erbjuder när det gäller vattenförvaltning, utbildning och kommunikation. Detta bör åtföljas av insatser för att utveckla lokalbefolkningarnas digitala färdigheter.

4.4.8 Att se till att **EU:s civila samhälle** deltar i programmet för att öka utbytet av erfarenheter och kunskaper på gräsrotsnivå. Befintliga samarbetsstrukturer bör utnyttjas fullt ut.

4.4.9 Att anslå tillräckliga **medel** till programmet, bland annat för utveckling av infrastruktur, utbildning, flerpartsdialog och företagande, med avsikt att säkerställa att ovannämnda åtgärder genomförs.

([26]) https://www.eesc.europa.eu/sv/our-work/opinions-information-reports/opinions/global-gateway/opinions.
([27]) https://www.eesc.europa.eu/sv/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-economic-security-strategy.
([28]) EUT C 75, 28.2.2023, s. 136.

4.4.10 Att **övervaka och utvärdera** programmets genomförande och inverkan med avsikt på en framtida utökning av programmet. Den största tonvikten bör ligga på resultaten när det gäller ungdomar, kvinnor och lokala och regionala samhällen i deras dubbla egenskap av målgrupp för och aktörer inom vattenförvaltning och vattenpolitik.

Bryssel den 4 december 2024.

Oliver RÖPKE
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande